

ARRANCAPINS

Una falla atípica

Gil-Manuel Hernández i Josep Ll. Romero

Uns dies després d'haver esclatat la Guerra Civil espanyola, a València les comissions falleres decidiren, unànimement, donar tot el que portaven recaptat per a la causa republicana i antifeixista. En febrer de 1937, un grup d'intel·lectuals republicans, encapçalats per Josep Renau, i amb la col·laboració de l'Associació d'Artistes Fallers Art Popular, començà a enllestir quatre falles antifeixistes que finalment no s'arribaren a plantar. A València l'activitat fallera es va aturar i ja només es reprendria en 1939.

Quan les falles tornaren a reorganitzar-se, ho feren des de les estrictes i totalitàries directrius emanades del franquisme local, que es va disposar a buidar la festa de tots els seus extrems transgressors per tal de convertir-la en una simple corretja de transmissió simbòlica de l'aparell feixista de poder, que incloïa també la ideologia del nacionalcatolicisme. En els durs anys de postguerra, els nombrosos fallers progressistes i d'esquerres que hi havia a les comissions de preguerra anaren desapareixent de les comissions reconstituïdes, o hagueren d'amagar-se i dissimular. Alguns moriren en la guerra, altres s'exiliaren i molts no pogueren tornar a ser censats en una comissió fins molts anys després. L'exigència de certificats de bona conducta o adhesió «inquebrantable» féu que molts fallers no pogueren figurar en les seues comissions, i aquells que ho feren ben bé sabien que els límits de la llibertat d'expressió eren ben estrets.

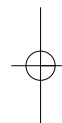
Tanmateix, des de les pàgines de revistes com *Pensat i Fet*, durant els

anys quaranta, cinquanta i seixanta, la intel·lectualitat valencianista de l'època va publicar diversos articles que intentaven recollir l'esperit progressista faller, fent propostes i mostrant-se crítics amb els nous aspectes de la festa que tendien a la seua desnaturalització. En aquests cercles de nacionalisme democràtic, submergits però persistents, Joan Fuster començà a publicar reflexions sobre les falles, enllà pels anys cinquanta, reflexions agudes i tendents a la recuperació del millor esperit transgressor faller, que l'assagista arreplegà al seu magnífic llibre *Combustible per a Falles* (1967). A partir dels anys seixanta, i coincidint amb l'impacte de l'obra fusteriana i amb el renaiement de les forces progressistes i valencianistes, alguns dels nous aires de reivindicació començaren a

arribar a les falles. Així resten, per a la memòria, les propostes estètiques de Ricard Rubert, o el polèmic episodi de la Crida de l'any 1968, quan una part del públic faller concentrat a les Torres de Serrans va exigir que l'acte es fera en valencià.

Ja en els anys setanta, i coincidint amb l'agonia del franquisme i la promesa de la transició a la democràcia, s'esdevingueren nous episodis d'un reviscolament de l'esperit progressista a una festa que patia com mai la manipulació del règim, enmig del triomfalisme *desarrollista*. Així, a partir de 1971 la comissió Corretgeria-Bany dels Pavesos, en col·laboració amb els sectors més nacionalistes i intel·lectuals del cap-i-casal, organitzà un Concurs de Teatre en

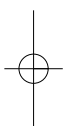
Valencià, que dissortadament fou avortat en 1974 pel búnker franquista instal·lat en Junta Central Fallera. Amb tot, fou el primer intent de renovació de la festa des de dins, utilitzant els nous paràmetres de democràcia, progressisme i reivindicació valencianista. Ja mort el dictador, i en plena transició, la comissió anomenada King-Kong (Reina Na Germana-Jacinto Benevente) revolucionà la festa fuggint de les estructures convencionals i intentant arrebregar als nous sectors juvenils i progressistes de la ciutat. Això no obstant, es tractava d'un projecte aristocratitzant, extern i elitista, però que deixà una empremta en la memòria de la renovació a la festa. Quasi pels mateixos anys, diverses comissions de València veieren com arribaven nous joves a elles amb inquietuds i valors nous, compromesos amb la democràcia, l'esquerra i el valencianisme. Com a conseqüència, es començaren a experimentar canvis, això sí, minoritaris, en algunes comissions, cadascuna de les quals va incidir en algun aspecte de la festa, com el monument, el teatre, els llibrets en valencià o el canvi de les estructures internes. Fou el cas de falles com Plaça de Na Jordana, Avinguda Burjassot-Joaquím Ballester o Montortal-Torrefiel, comissions on els canvis foren lents i no sempre exempts de tensions amb els sectors més retardataris.

En els anys vuitanta, l'experiència de falles plantejades amb un tarannà nacionalista d'esquerres com Cambrils-Camí de Montcada (1980) o Jacomart-Camí de Montcada (1981-1986) feu que, en l'enrarinat clima de la batalla de València, els moviments fallers progressistes foren estigmatitzats, des del blaverisme dominant, com a expressions «catalanistes», raó per la qual restaren encara més marginades al bell mig del món faller. Tanmateix, als pobles i ciutats valencianes també tingueren lloc experiències semblants, com la falla El Xocolater, de Massanassa, o la Falla del Poble, de Silla, o la foguera Sèneca-Autobusos, a Alacant, per citar alguns casos. Encara a la darrerria dels anys vuitanta, canvis esdevinguts en comissions com Palleter-Erudit Orellana (d'orientació estètica), Sant Vicent de Paül-Diputada Campoamor, o l'aparició de la falla Universitat Vella-Plaça del Patriarca, junt a l'intent de formar una Federació de Falles i Fallers Progressistes a mitjan anys vuitanta, marcaren el modest to de la renovació progressista al si de la festa.

A mitjan anys setanta, a la petita comissió d'Àngel Guimerà-Pintor Vila Prades, històricament coneguda com Arrancapins, l'arribada d'una nova generació de joves fallers i falleres, imbuïts d'idees d'esquerres i nacionalistes, començà a

quallar també en canvis, en principi difícils d'assolir, com a la resta de casos esmentats. Tanmateix, al capdavant, la comissió d'Arrancapins seria l'única a realitzar des de dins un complet capgirament del model de falla convencional i instal·lat en el formalisme oficial, cap a un model de falla alternatiu, atípic i diferent, per anar allunyant-se, en un procés de vora vint anys, de la norma fallera i apostant per una visió diferent de la festa. En eixe punt d'arribada, tan diferent a les comissions que iniciaren canvis, rau precisament la singularitat d'Arrancapins, la nostra falla, una comissió que en 2008 celebrarà el seu centenari.

Aquest primer centenari ens obliga a fer un repàs històric i una projecció de futur, del futur d'una festa que, a la nostra òptica, volem molt diferent. Com ja hem comentat adés, la nostra falla neix el 1908, amb la primera falla plantada als ravals d'una València en expansió. Integrada per una reduïda colla de veïns, travessa les dècades dels vint i els trenta fins arribar als amargs anys de guerra i postguerra, que provocaran, com ja hem comentat, la desespiritualització de la festa, fent-la rígida, regulada i controlada pel poder municipal franquista, que la manté així fins als anys setanta, quan l'agonia del franquisme permet els nous aires democràtics a tots els nivells. Malgrat tot, malgrat el que cabria esperar, aquests nous aires democràtics que es respiraven als carrers no arribaren als pulmons de les falles, raó per la qual no sols es varen fer encara més rígides i conservadores, sinó que van servir de plataforma per al llançament polític de personatges de trista memòria per als demòcrates valencians. A la nostra falla aquesta «transició» es realitza de forma ràpida i no exempta d'enfrontaments amb la gent més conservadora, de tal sort que en pocs anys la nòmina de la comissió es veu reduïda en un percentatge considerable. En línies generals podríem dir que la «revolució» a la falla Arrancapins es produeix encapçalada per fallers i

falleres que porten molts anys a la festa, és a dir, no són nouarribats, sinó que coneixen la festa i consideren que deu canviar radicalment i des de dins. Aquests canvis no escrits caminen principalment en els següents vessants:

- Recuperació de l'esperit de la festa tal com era als seus orígens, és a dir, popular, de barri i àmpliament crítica, sobretot amb qual-sevol tipus de poder. Aquesta recuperació inclou tots els aspectes culturals de la mateixa, com ara la indumentària tradicional (vàrem ser la primera que de manera majoritària utilitzàrem la indumentària del segle XVIII en cercaviles i actes oficials), la música, en especial la que fa referència a la dolçaina i el tabal (a la nostra falla es forma una de les primeres colles de tabals i dolçaines de la ciutat) i la normalització de la nostra llengua.
- Reestructuració de l'organització de la falla, que passa a ser assembleària. Aquesta nova organització fa que tots els fallers i falleres tinguen els mateixos drets i deures sense exclusió. Queden abolides, doncs, a la nostra falla els càrrecs de falleres majors i tots aquells càrrecs que no són estrictament necessaris per al normal funcionament de la comissió (Per al lector que no conega la nostra festa oficial, cal dir que encara, a hores d'ara,

existeix en algunes comissions el càrrec de delegat de la secció femenina i que fins no fa molts anys les dones tenien prohibida la participació a les reunions de les comissions i en la presa de decisions).

- La falla Arrancapins es declara laica, amb la qual cosa es desvincula de tot caire religiós de la festa. D'aquesta manera la nostra comissió deixa de participar en esdeveniments religiosos, sobretot el més rellevant, l'ofrena de flors a la patrona.
- Es determina que la nostra falla estiga qualificada com a «fora de tot concurs», ja que no entenem la festa, ni el nostre treball, susceptible de ser avaluat per cap jurat, ni tenim cap ànim competitiu amb altres comissions.

Totes aquestes directrius que enceta la nostra falla als anys vuitanta fan que comencen a caure sobre nosaltres expedients per part de la Junta Central Fallera i ens posa en el punt de mira de la dreta més recalitrant, que a hores d'ara continua pintant les parets de la nostra seu amb textos amenaçants. Tanmateix, a meitat dels vuitanta entrem a formar part del projecte de la Federació de Falles i Fallers Progressistes, la qual, dissortadament, resulta ofegada per la llosa de la festa oficial i fa que des d'aquest moment continuem el camí pràcticament en solitari.

En l'actualitat, la comissió d'Arrancapins està composta per un centenar de persones que, en la seua diversitat ideològica, tenen com a punts comuns el respecte, la tolerància, la creença que un altre tipus de festa és possible i sols és possible arrelada a la terra que trepitgem i a la llengua i cultura que ens dona carta de naturalesa. Les nostres falles estan dissenyades i realitzades íntegrament pel col·lectiu des del 1986 i, com ja hem dit, no competeixen en cap concurs oficial. La seua temàtica ha estat des d'aleshores compromesa amb la pau, l'ecologia i l'autocrítica, tant a nivell faller com a nivell polític o social. La falla edita cada any el *Llibret*, una mena de publicació amb articles d'opinió sobre el tema que és tractat a la falla i que ha gaudit de la col·laboració d'escriptors, periodistes i tècnics de diferents matèries, a més de la contribució dels fallers i falleres, que donen també el seu punt de vista sobre la temàtica proposada.

En resum, pretenem ser una falla oberta, participativa i crítica, però sense complexos, en constant evolució. La falla Arrancapins no ofereix títols honorífics, sinó una veu i un lloc de treball per recuperar una festa única que ha estat manipulada i encotillada, i que necessita ser reivindicada i adaptada al nostre temps i al nostre país.

